

Šezdeset i tri godine Nagradnog konkursa Saveza jevrejskih opština

Za Sećanje

Nagrađeni autori sa članovima žirija sa 6. nagradnog konkursa Saveza jevrejskih opština Jugoslavije, 25. novembar 1960. godine

S desna na levo:

Ivan Ivanji, Filip David, Danilo Kiš, Tugomir Brukner, Julija Najman, Zoran Đorđević, Ljubiša Jocić i Aron Alkalaj

Beograd, 2019. godine

autor rada: Aron Albahari

U značajnom jubiliju proslave Stogodišnjice od osnivanja *Saveza jevrejskih (izraelitskih) veroispovednih opština u Kraljevstvu Srba, Hrvata i Slovenaca*, u Osijeku, 1. jula 1919. godine, jedna manifestacija i inicijativa, kao institucija „tog“ Saveza, ali u nešto kasnijem vremenu i pod imenom *Savez jevrejskih opština Jugoslavije* (danas Srbije) postala je jedan tradicionalni kulturni događaj, koji svojim postojanjem i opstajanjem već 65 godina, evo i u ovoj jubilarnoj godini organizuje se po 63. put. Naravno, reč je o Nagradnom konkursu **Saveza jevrejskih opština**, za radove sa jevrejskom tematikom.

Svesno i sa velikim zalaganjem i željom ovaj konkurs je postao jedan od najdužih projekata i manifestacija koje organizuje i vodi Savez, u svojih 100 godina postojanja. I zato ga u godini ovog značajnog jubileja posebno i pominjemo i donosimo osnovne podatke o njemu.

A sve je počelo u povodu proslave desetogodišnjice obnove rada Saveza 1954. godine, posle nemerivog stradanja koje je jevrejska zajednica Jugoslavije i Srbije doživela u Holokaustu tokom Drugog svetskog rata. Izvršni odbor **Saveza jevrejskih opština Jugoslavije**, na inicijativu tadašnjeg predsednika dr Alberta Vajsa, donosi odluku da se organizuje i raspiše „Nagradni konkurs Saveza za naučne i umetničke radove sa jevrejskom tematikom“. I konkurs je raspisan 2. maja 1955. godine.

Kao svojevrsnu prethodnicu tog konkursa svakako je vredno pomenuti jednu inicijativu pokrenutu još 1935. godine, od strane aktivista tadašnje *Jevrejske čitaonice u Beogradu*, koji su te godine raspisali nagradni konkurs „za neobjavljenu originalnu pripovetku sa jevrejskom tematikom sa ciljem podstreka za takmičenje jevrejskih omladinaca u duhovnom radu, te sa pravom učešća omladinaca Jevreja iz naših krajeva, do svoje 25 godine starosti, bez obzira na njihove školske kvalifikacije“. Tadašnji žiri činili su urednik *Politike* Živko Miličević, književnik dr Isak Samokovlija i lekar Bukić Pijade. Recimo i da je sledeće, 1935. godine Jevrejska čitaonica izdala i knjigu „Četiri nagrađene novele“ u kojoj su objavljeni nagrađeni rukopisi sa tog nagradnog konkursa. Iako vredna, ova inicijativa bila je kratkog daha¹.

Ali zato ova inicijativa pokrenuta 1955. godine, traje, evo već 65 godina. Od prve godine kada je bio raspisan, do danas, nagradni konkurs nije održan samo 1992. i 1994. godine, u vreme građanskog rata na prostoru bivše Jugoslavije.

Zanimljivost za ovaj konkurs je i podatak koji se može naći u knjizi „Leksikon literata laureata: srpske književne nagrade: 1839-2002“,

¹ Videti: Radivoje Davidović, *Jevrejska čitaonica u Beogradu 1929-1941* (Beograd: Čigoja, 2016), str. 128, 140-141.

autora **Ratka Stojkovića**, da je nagradni konkurs Saveza jevrejskih opština, jedan od najstarijih nagradnih literarnih konkursa u Srbiji, koji još uvek postoji, organizuje se i traje. Zato Savez jevrejskih opština Srbije, kao i pokretači ove inicijative iz 1955. godine, mogu biti ponosni na vrednost i istrajnost koju je ovaj konkurs stekao kako u jevrejskoj tako i u široj sredini, u zemlji i u inostranstvu. Jer, konkurs je odmah zamišljen kao „otvorena“ manifestacija na kojoj pravo učešća imaju i članovi zajednice ali i nejevrejski autori, pisci i istraživači. I to kako iz zemlje tako i iz inostranstva. I to se pokazalo ispravnim, jer od tada pa do danas na njemu je učestvovalo više stotina autora sa ukupno preko 1.900 poslatih radova. A autori, pa često i nagrađeni, bili su ne samo iz Jugoslavije i danas Srbije, već i iz više zemalja sveta: Austrije, Australije, Engleske, Izraela, Kanade, SAD-a, Hrvatske, Bosne i Hercegovine, Crne Gore.

Konkurs je od početka zamišljen kao anonimn, odnosno autori su se potpisivali „šifrom“, tako da članovi žirija do „razrešenja šifre“ nisu znali čiji su radovi koje su čitali i nagrađivali. Konceptualno konkurs je vremenom menjao kategorije za koje je bio raspisan, način nagrađivanja, broj članova žirija, pa i sam naziv. Prvi konkurs je bio raspisan za četiri kategorije: naučni rad, književnost, muzičko delo i likovni rad. Nagrade su se dodeljivale za svaku od navedenih kategorija, a žiri je činilo čak 12 članova - profesora, književnika, istoričara, uglednih javnih radnika, i to kako Jevreja, tako i nejevreja. I taj trend da članove žirija čine kako afirmisani delatnici iz jevrejske zajednice, tako i ugledne osobe, nejevreji, iz stručnog i akademskog sveta, ostao je do danas. A bila su to, i danas jesu poznata imena jugoslovenske i srpske nauke i kulture: Aron Alkalaj, Isak Amar, Andrija Gams, Zoran Gavrilović, Ivan Ivanji, Ljubiša Jocić, Simha Kabiljo-Šutić, Lavoslav Kadelburg, Žak Konfino, Aleksandar Levi, Julija Najman, akademik Predrag Palavestra, Miodrag Pešić, Andreja Preger, akademik Radovan Samardžić, Dušan Sindik, Ana Šomlo, Filip David, dr Milan Ristović, Bogdan A. Popović i drugi.

Vremenom su neke kategorije za koje je konkurs bio raspisan izostavljane (na primer likovna umetnost i muzika), a uvedene su nove („za radove omladinaca“). Ipak, u najvećem broju godina i raspisanih konkursa, profilirale su se sledeće tri kategorije: za književni rad (roman, pripovetku, esej, priču, pesmu, dramu), za naučni i stručni rad, i memoarski radovi (sećanja savremenika). A broj članova žirija je uglavnom ustaljen u broju od tri do pet članova. Poslednjih desetak godina nagrade se dodeljuju objedinjeno za sve radove, neovisno kojoj kategoriji radovi pripadaju. Reč je dakle o prvoj, drugoj i trećoj nagradi, a postojala je i danas postoji i takozvana kategorija „otkupa“ koja se dodeljuje najčešće za stručne radove.

Konkurs se nazivom često kategoriše kao literarni, iako u suštini nije samo to, jer na svakom konkursu uz književne redovno učestvuju i naučni i stručni radovi, kao i memoarska građa.

Broj prispelih radova na konkursu je varirao od godine do godine, i uglavnom se kretao i **kreće se u broju između 20 i 80, što je svakako** respektibilno i govori o zainteresovanosti brojnih autora za konkurs.

Ono što takođe karakteriše ovaj nagradni konkurs kroz godine njegovog raspisivanja, jeste i okolnost da su na njemu učestvovali i bili nagrađivani i autori koji su kasnije postali afirmisani i poznati pisci, stručni i javni radnici, glumci...kako Jevreji tako i nejevreji, kao što su: Danilo Kiš, David Albahari, Filip David, Gordana Kuić, Zvonimir Palanski, Ljubica Arsić, Vojislav Maksimović, Krinka Vidaković (kasnije ambasador Srbije i Crne Gore u Izraelu), Radivoje Davidović, Hans Bramer, Dragoljub Čolić, Miroslava Despot, Zora Dirnbah, Dimitrije Mašanović, Avram Pinto, Vidosava Nedomački, Ljubivoje Ršumović, Laslo Sekelj, Mirjana Belić-Koročkin-Davidović, Eva Ras i drugi.

Dobitnik najvećeg broja nagrada do sada je Ženi Lebl, autor 24 nagrađena rada posvećena izučavanju istorije Jevreja Srbije, ali i šire. U znak pijeteta prema ovoj autorki koja je svojim vrednim radom, istraživanjem i objavljivanjem knjiga o istoriji Jevreja, pre svega Srbije, Izvršni odbor Saveza je 24. januara 2010. godine doneo odluku da se prva nagrada koja se dodeljuje na ovom konkursu imenuje po njoj – **Prva nagrada „Ženi Lebl“**.

O značaju ovog konkursa, možda i simbolično, govori i okolnost da su na pojedinim dodelama nagrada, uz predstavnike javnih medija prisustvovala i pojedine javne ličnosti iz sveta kulture, politike, religije, pa nas je tako u par slučajeva prijatno obradovalo i prisustvo ex predsednika Skupštine Srbije, ambasadora Republike Hrvatske u Srbiji, itd.

Ne tako mali broj nagrađenih radova objavljivan je i u formi knjige, a u više navrata *Jevrejski kulturni i humanitarni fond Sabitaj Buki Finci* bio je sufinansijer tih izdanja.

Takođe, posebna zasluga da radovi nagrađeni na ovom konkursu „vide svetlo dana“, i budu lakše i popularnije dostupni široj čitalačkoj i istraživačkoj publici, imaju Savez i Savezova institucija - Jevrejski istorijski muzej kao osnovni nosilac izdavačke delatnosti. Muzej već 65 godina objavljuje svoja periodična izdanja *Jevrejski almanah*, a od 1971. godine *Zbornik jevrejskog istorijskog muzeja*. U ovim publikacijama su se objavljivali i radovi sa nagradnog konkursa, bilo u svom integralnom ili skraćenom obliku (naravno, uz saglasnost samih autora), što je takođe doprinosilo mogućnosti upoznavanja šire javnosti sa radovima sa Nagradnog konkursa. A poseban prilog tome dalo je poslednje izdanje *Jevrejskog almanaha 1971-1996*, koje je u potpunosti bilo posvećeno Nagradnom konkursu Saveza, i sa celim ili skraćenim prikazom svih nagrađenih radova iz navedenog perioda, ali i ukupnim tabelarnim i

informativnim pregledom svih bitnih podataka za svaki nagradni konkurs od 1955. do 1996. godine.

Literatura:

- Zbornici **Jevrejskog istorijskog muzeja Saveza jevrejskih opština Jugoslavije**, , SJOS, Beograd, 1954-1970.
- **Jevrejski almanah 1971-1996**, uredila Simha Kabiljo-**Šutić**, Savez **jevrejskih opština Jugoslavije**, Beograd, 2000.